

TÜRKÇE ÖĞRETMENİ ADAYLARINA GÖRE YAZMA BECERİSİNİN EDİNİMİNDE VE GELİŞİMİNDE ETKİLİ OLAN UNSURLAR

Doç. Dr. Ali GÖÇER

Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, gocer@erciyes.edu.tr

Özet

Bu araştırmanın amacı, Türkçe öğretmeni adaylarının yazma becerisinin ediniminde ve gelişiminde etkili olan unsurlarla ilgili ortaya koydukları görüşleri değerlendirmektir. Çalışmada nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenimlerini sürdüren 125 Türkçe öğretmeni adayından oluşan çalışma grubu üzerinden yürütülmüştür. Çalışma grubu, 2012-2013 Bahar döneminde Anlama Teknikleri II: Yazma Eğitimi dersini alan I. ve II. öğretim öğrencilerinin arasından amaçlı örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur. Görüşme soruları ile elde edilen verilerin analizinde ise, nitel araştırma veri analiz tekniklerinden içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, katılımcılar yazma becerisinin ediniminde ve gelişiminde etkili olan pozitif ve negatif yönlü unsurlara değinmişlerdir. Pozitif yönlü unsurların sıralanmasında ilk üç sırada 'Okuma Alışkanlığı (Okunan Ürünler), %18.67'; 'Aile ve Çevre, %14.67'; 'Gözlem, imgeleme ve hayal gücü, %8.8' yer almıştır. Negatif yönlü unsurların sıralanmasında ise 'Öğretmenlerin yazma becerisinin geliştirilmesine yönelik gerekli ve yeterli eğitimi verememeleri, %1.33'; 'Yazma becerisinin geliştirilmesi sürecinde bireysel farklılıkların göz ardı edilmesi, %1.33'; 'Yazmaya karşı sahip olunan olumsuz algı veya tutum; düşündüklerini yazıya dökemeyeceğine yönelik inanç, %1.07 ilk üç sırada yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, anlatma becerisi, yazma yeteneği, aday öğretmeni.

THE FACTORS EFFECTIVE IN THE ACQUISITION AND DEVELOPMENT OF WRITING SKILLS ACCORDING TO TURKISH STUDENTS TEACHERS

Abstract

The purpose of this research is to assess the views of Turkish student teachers on elements related to the acquisition and development of writing skills that are effective. In this study, interviewing method within the framework of qualitative research was used. The research was carried out working group consisting of 125 Turkish student teachers in Faculty of Education Erciyes University. The working group established through the First and second education students taking the course Comprehension Techniques II: Writing Education in 2012-2013 Spring Semester. The working group was created having a specified goal and cluster sampling method. Descriptive statistical method was used in the data analysis about personal information of student teachers. The data obtained from the interviewing forms were analyzed through content analysis. As a result of this study, the student teachers in the study group referred to the positive and negative factors affecting the development of the acquisition of writing skills. The first three positive factors mentioned are as follows: 'Reading Habits (read Products), %18.67', 'Family and Environment [2], %14.67' and 'Observation, image and imagination %8.8'. The first three negative factors mentioned are as follows: 'Training of teachers cannot give necessary and sufficient for the development of writing skills, %1.33'; 'Ignoring individual differences in the development of writing skills, %1.33'; 'Negative attitude towards writing; The belief that it cannot express thoughts in writing, %1.07.

Key Words: Turkish education, narration skills, writing skills, student teacher.

GİRİŞ

Dil, bireylerin herhangi bir konudaki kişisel duygu, düşünce, hayal istek ya da tasarılarını belli bir düzen içinde sözlü/yazılı yolla başkalarıyla paylaştığı en temel araçtır (Göçer, 2013_a: 492). Dil becerileri genel olarak ikiye ayrılır: Bunlar; anlama (okuma, dinleme, görsel okuma) ve anlatma (konuşma, yazma ve görsel sunu) olup ilk kazanılan dil becerisi dinlemedir. Yazma becerisinin kazanılması dinleme, konuşma ve okuma becerilerinden sonra gerçekleşir. Okuma ve yazma becerilerinin icrası sürecinde, bellekte üzerinde işlem yapılan temel unsur yazıdır. Beceriler yazı vasıtasıyla işlevlerini yerine getirmektedir. Bir anlatma becerisi olarak yazma, insanoğlunun binlerce yıldır kullandığı en önemli iletişim araçlarından (Coşkun, 2013_a: 49-50; Onan, 2012: 222). Yazma, tıpkı konuşma gibi başkalarıyla iletişim kurmanın ve kendimizi tanıtmamızın bir yoludur (Gündüz ve Şimşek, 2011: 17). İnsan olarak duygularımızı, düşüncelerimizi, tasarılarımızı, görüşlerimizi dışa vurmamız zorundayız. Yazma, kişisel bir zorunluluk, bir gereksinimdir (Binyazar ve Özdemir, 2006: 15-16).

Öğrencilerin yazılı anlatım becerilerinin geliştirilmesi Türkçe öğretiminin temel amaçlarından biridir. Bu amaç çerçevesinde Türkçenin inceliklerini, güzelliklerini uygulayarak kavramaları için uygun ortamlar oluşturulması, becerilerini geliştirmek ve alışkanlıklarını pekiştirmek için alıştırmalar yaptırılmalıdır (Sever vd., 2011: 25).

Türkçe eğitiminde en önde gelen hedef, öğrencilerin temel dil becerilerini buldukları sınıf seviyesine uygun olarak geliştirmelerini sağlamaktır (Göçer, 2013_a: 5). Yazma eğitiminin temel amacı ise, öğrencilere duygu ve düşüncelerini etkili bir biçimde ifade ettikleri metinler oluşturma becerisi kazandırmaktır (Coşkun, 2013_b: 259). Yalçın'a (2006) göre, zorunlu eğitimde verilen yazma eğitiminin temel hedefi, bireyin günlük yaşamda gereksinim duyduğu yazma eylemlerini yapabilmesini sağlayacak beceriler kazanmasıdır (Akt. Coşkun, 2013_c: 49).

Öğrencilerin, öğrenim yıllarında, kompozisyon adı altındaki yazma çalışmaları, onlara, duyup düşündüklerini yazı ile anlatma alışkanlığı kazandırmak için yürütülmektedir (Kantemir, 1997: 106). Türkçeyle duymak, düşünmek, yapıtlar vermek, kompozisyon eğitiminin tam yapılması, güçlü olmasıyla gerçekleşir (Burdurlu, 1975: 15). Kantemir, Buffon'un 'İyi yazı yazmak, iyi düşünmek, doğru duymak ve uygun anlamak ve aynı zamanda beğeni sahibi olmaktır.' sözünü aktardıktan sonra şöyle devam etmektedir: Başarılı bir yazı yazabilmek için önce, doğru düşünme ve duyma, sonra da bunları iyi bir biçimde anlatabilmek gerekir (1997: 106).

Yazılı anlatımın oluşmasında düşünme gücü, görüş-fikir üretme gücü, duygu zenginliği, gözlem-deney-tecrübeler, dili kurallarına uygun olarak kullanma ve planlama gibi unsurlar önemlidir (Ağca, 1999: 109-112). Kavcar ve arkadaşları da kompozisyonda duygu, düşünce, görüş ve hayal; belirli bir düzen ve açık, canlı ve çarpıcı bir anlatımdan oluşan üç temel ögenin var olması gerektiğini vurgulamaktadırlar (2002: 12).

ARAŞTIRMANIN AMAÇ VE KAPSAMI

Bu araştırmanın amacı, Türkçe öğretmeni adaylarının yazma becerisinin edinimi ve gelişiminde etkili olan unsurlarla ilgili ortaya koydukları görüşleri değerlendirmek ve bireylerin bu beceriyi kazanıp geliştirebilmeleri için birtakım önerilerde bulunmaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Türkçe öğretmeni adaylarına göre yazma becerisinin edinimi ve gelişiminde etkili olan unsurlar nelerdir?
2. Öğrencilere yazma becerisinin kazandırılıp geliştirilmesi için neler yapılmalıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde görüşme yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile incelenmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırma, Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi 3. sınıf I. ve II. öğretimde öğrenim gören Türkçe öğretmeni adaylarından oluşan bir çalışma grubu üzerinden yürütülmüştür. Çalışma grubunda yer alan öğretmen adayları seçilirken amaçlı ve kümeleme örnekleme yöntemleri kullanılmıştır.

Tablo 1: Çalışma Grubundaki Öğretmen Adaylarıyla İlgili Kişisel Bilgiler

Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	f	%
Kadın	64	51.2
Erkek	61	48.8
Toplam	125	100,00

Öğretmen Adaylarının Öğrenim Gördükleri Eğitim Programı	f	%
Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği I. Öğretim	60	48.0
Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği II. Öğretim	65	52.0
Toplam	125	100,00

Tablo 1'den de görülebileceği gibi araştırmaya 63'ü (50.81%) kadın, 61'i (49.19%) erkek olmak üzere toplam 124 Türkçe öğretmeni adayı katılmıştır. Görüşüne başvuru alan adayların 60'ı (48.39%) I. Öğretim; 64'ü (51.61%) ise II. öğretimde öğrenimlerini sürdürmektedirler.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde görüşme yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış bir görüşme formu

kullanılmıştır. Hazırlanan görüşme formunda öğretmen adaylarına 'Yazma becerisinin edinimi ve gelişiminde etkili olduğunu düşündüğünüz unsurlardan en önemli üç unsuru yazınız.' şeklinde tek bir soru yöneltilmiştir. Görüşme ile öğretmen adaylarının yazma becerisinin kazanım ve gelişimi üzerinde belirttikleri görüşler içerik analizi tekniği ile incelenerek ayrıntılı verilere ve bu veriler çerçevesinde önemli bulgulara ulaşılmaya çalışılmıştır. Katılımcılar tarafından dile getirilen unsurların belirtilme sıklığına göre sıralaması yapılmıştır. Ulaşılan bulgulardan hareketle çıkarımlarda bulunulmuş, yorumlamalarla analize derinlik kazandırılmaya çalışılmıştır.

İçerik analizi birbirine benzeyen verileri belli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirip bunları anlaşılabilir bir düzene sokarak yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s. 227). Nitel çözümlemede verilerin içeriklerini keşfetmeye yönelik çözümleme için kodlama ilk ve aslî bir işlemdir (Punch, 2005, s. 193). Verilerin analizinde ilk önce öğrencilere uygulanan görüşme formundaki soruya verilen cevaplar tek tek bulgular bölümündeki tablolara kodlanarak işlenmiştir. Daha sonra tablolara işlenen veriler ve kullanılan kodlar bir üst kategori (tema) adı altında toplanıp gruplandırıldıktan sonra incelenmiştir. Yazma becerisinin edinimi ve gelişiminde etkili olduğu konusunda katılımcılarca öne çıkarılan unsurlar üzerinden yorumlamalar yapılmış, değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Analiz sürecinde şu işlem basamakları takip edilmiştir. İlk önce görüşme formu ile elde edilen verilerin tasnifi yapılmıştır. Öğretmen adaylarının belirttikleri görüşlerden hareketle yazma becerisinin edinimi ve gelişiminde etkili olan unsurlar önem sırasına göre sıralanmış ve çizelgelere yerleştirilmiştir. Bu şekilde sınıflandırılarak görsel hâle getirilen veriler önem derecesine göre ele alınarak analiz edilmiştir. Görüşme formu ile elde edilen verilerin analizi işlemlerinde aşağıdaki kodlama ve tanımlama tekniği kullanılmıştır:

A₁: Araştırmacının sorusunu,

K₁, K₂, K₃...: Görüşüne başvuru katılımcıları (Türkçe öğretmeni adaylarını),

[¹], [²], [³]...: Kaynak kişilerin (Türkçe öğretmen adaylarının) yazma

becerisinin edinimi ve gelişiminde etkili olduğunu düşündükleri unsurları göstermektedir.

BULGULAR, YORUM VE TARTIŞMA

Tablo 2: Öğretmen Adaylarının Yazma Becerisinin Kazanım ve Gelişimine Olumlu ve Olumsuz Etkiye Sahip Unsurlarla İlgili Bilgiler

Unsurun Niteliği	Öğretmen Adaylarınca Dile Getirilen ve Farklı Nitelik Taşıyan Unsur Sayısı		Katılımcıların Belirttikleri Unsurların Niteliksel Dağılımı	
	f	%	f	%

Türkçe Öğretmeni Adaylarına Göre Yazma Becerisinin Ediniminde ve Gelişiminde Etkili Olan Unsurlar

Yazma becerisinin gelişimine katkı veren <i>Pozitif Yönlü Unsurlar</i>	25	62.5	337	89.87
Yazma becerisinin gelişimine olumsuz etkisi olan <i>Negatif Yönlü Unsurlar</i>	15	37.5	38	10.13
Toplam	40	100	375	100

Tablo 2’de öğretmen adaylarının yazma becerisinin kazanım ve gelişimine olumlu ve olumsuz etkiye sahip unsurlarla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Türkçe öğretmeni adayları yazma becerisinin kazanım ve gelişimiyle ilgili olarak çoğunlukla etkili ve üzerinde durulması gereken unsurları dile getirmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar doğrultusunda yazma becerisinin gelişimine katkı veren 25 *pozitif yönlü unsur* (%89.87) ile yazma becerisinin gelişimine olumsuz etkisi olan 15 *negatif yönlü unsur* (%10.13) dile getirilmiştir.

Tablo 3: Öğretmen Adaylarına Göre Yazma Becerisinin Kazanım ve Gelişimine Katkı Veren Unsurlar

Öğretmen Adaylarının Yazma Becerisinin Gelişimine Yönelik Olarak Dile Getirdikleri Pozitif Yönlü Unsurlar	Dile Getirilen Unsurlarla İlgili Kodlar Toplamı	
	f	%
Okuma Alışkanlığı (Okunan Ürünler) [¹].	70	18.67
Aile ve Çevre [²].	55	14.67
Gözlem, imgeleme ve hayal gücü [³].	33	8.8
Yetenek ve zekâ (mantık) gücü [⁴].	29	7.73
Yazma ilgi, istek, sevgi ve arzusu [⁵].	17	4.53
Yaşam tarzı, geçmiş yaşantılar ve paylaşma arzusu [⁶].	15	4
Teşvik ve öğretmenin olumlu tutumu [⁷].	15	4
Toplumsal sorunlara duyarlılık; sosyal konularla ilgili duygu ve düşünce geliştirip bakış açısı oluşturma ve çözümler üretme. Yazıyı toplumu bilinçlendirme ve topluma hizmet etmenin bir aracı olarak görme [⁸].	15	4
Kişinin tanınma, kendini gerçekleştirme ve toplumda öne çıkma ve yükselme istek ya da hırsı [⁹].	15	4
Söz varlığı (kelime dağarcığı) [¹⁰].	14	3.73
Alınan (ya da verilen) eğitim [¹¹].	13	3.47
Teknik bilgiye sahip olma [¹²].	8	2.13

Kültürel bilgi ve birikimiyle yazma deneyimine sahip olma [¹³].	7	1.87
Yazma egzersizleriyle sürekli uygulama yapma [¹⁴].	6	1.6
Dünya görüşü [¹⁵].	5	1.33
Rahatlama isteği ve yazmayı ihtiyaç olarak görme [¹⁶].	5	1.33
Merak duygusu [¹⁷].	3	0.8
Rol model (öğretmen veya bir başkasını) örnek alma [¹⁸].	3	0.8
Özgürlük inancı [¹⁹].	2	0.53
Yazılan metin türü [²⁰].	2	0.53
Okunan yazarların üslubu [²¹].	1	0.27
Kalıtım [²²].	1	0.27
Kişinin kendine olan özgüveni [²³].	1	0.27
Yalnızlık olgusu [²⁴].	1	0.27
Yazma konusunun seçiminde öğrencilerin serbest bırakılması [²⁵].	1	0.27
Toplam	337	89.87

Tablo 3'te araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yazma becerisinin oluşum ve gelişiminde etkili olan unsurlarla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Tablo 3'ten de görülebileceği gibi 70 katılımcının 'en etkili unsur' olarak belirttiği 'Okuma Alışkanlığı (Okunan Ürünler) [¹]' en çok değinilen unsurdur. En fazla değinilen ikinci unsur, 55 katılımcının belirttiği 'Aile ve Çevre [²]dir.' Üçüncü sırada belirtilen unsur, 33 katılımcının dile getirdiği 'Gözlem, imgeleme ve hayal gücü [³]dür.' En fazla değinilen unsurlar sıralamasında dördüncü sırada ise, 29 katılımcının belirttiği 'Yetenek ve zekâ (mantık) gücü [⁴]' yer almıştır.

Yazmada okumanın etkisini vurgulayan birçok yazar bulunmaktadır. Ben Egger bir çalışmada 'Her okuma, aynı zamanda yazmadır.' (akt. Günay, 2007, s. 7) derken Aysever, okuma eşsiz deneyimler sunar insana; bunca okuduğu için yazmaya başlar kişi (2006, s. 54) görüşünü ileri sürer. Gülsoy ise, ben yazıyla uğraşmanın insanı olgunlaştıran ve dönüştüren bir süreç olduğuna inananlardanım. Okurlar metni yazarak ve okuyarak -bir başka deyişle okurken tekrar yazarak- metni olduğu kadar ve belki de daha çok kendi zihinsel durumlarını dönüştürürler (2011, s. 18) demektedir. Karataş, Yazmanın ön şartı düzenli bir okur olmaktır (2009: 144) sözü ile yazarların görüşlerini hülasa eder gibidir.

Yazma becerisinin gelişiminde okumanın kayda değer bir etkisi vardır. Bu etki okuma eyleminin sürekliliğiyle kendini daha iyi göstermektedir. Gülsoy bu konuda şunları ifade etmektedir: Okuma ve yazmayı öğrendiğimiz günden itibaren yaşamaya başlarız. Okudukça, metinleri zihnimize canlandırmak daha da kolaylaşır; bir süre sonra yetkin edebiyat metinlerini okuya okuya artık metinde anlatılan olayları, betimlenen sahneleri zihnimize canlandırmanın ötesine geçer. Metnin bir bütün olarak işaret ettiği başka metinlerle ya da düşüncelerle ilişkiler kurmaya başlarız (2011: 26).

Okuma alışkanlığının yazma becerisinin edinilip geliştirilmesindeki etkisi gibi bireyin sözcük dağarcığının zenginliği ve gözlem gücü de yazma becerisini doğrudan etkilemektedir. Araştırmaya katılan katılımcıların %8.8'i 'Gözlem, imgeleme ve hayal gücü [³]'nın; %3.73'ü 'Söz varlığı (kelime dağarcığı) [¹⁰]'nın yazma becerisi üzerindeki etkisini vurgulamışlardır (bk. Tablo 3). Oral, insanların hayal gücünün yok edilmesi, onların ideallerini öldürür (2008: 7) derken; Deniz, (2003: 242) zengin bir kelime hazinesine sahip olmak, bol ve dikkatli okumak, iyi bir gözlemci olmak, geniş düşünmek ve bol hayal kurmak, yazma işini zevkle yapabilmek gibi unsurların başarılı bir yazma becerisinin gerçekleşebilmesindeki etkili olduğunu belirtmektedir.

Katılımcıların %14.67'si 55 değinme ile yazma becerisinin edinimi ve gelişiminde 'Aile ve Çevre[²]'nin etkisini vurgulamışlardır. Araştırmaya dâhil edilen katılımcıların bir kısmı (7.73%) 'Yetenek ve zekâ (mantık) gücü [⁴]'nın yazma becerisinin kazanılıp geliştirilmesinde etkili olduğunu düşünmektedirler. Sever ve arkadaşları, etkili bir yazma becerisi için olağanüstü bir yetenek gerekmediğini şu şekilde dile getirmişlerdir: Doğru ve düzgün anlatım doğuştan gelen bir yetenek değil, eğitimle elde edilen bir beceridir ve çaba harcanarak kazanılır, uygulama yapılarak geliştirilir. Yazma becerisi kazanmak için olağanüstü yetenek gerekmez. Çalışan, yeterince uygulama yapan herkes dilini kullanmayı öğrenebilir; yaşadıklarını, duygularını, düşüncelerini ve isteklerini düzgün bir anlatımla yazıya dökebilir (Sever vd., 2011: 25). Sever ve arkadaşlarının vurguladığı '*yeterince uygulama yapma*' durumu araştırmaya dâhil edilen katılımcılar (K_{26,55,69,77,80,99.}) tarafından 'Yazma egzersizleriyle sürekli uygulama yapma [¹⁴]' şeklinde dile getirilmiştir (bk. Tablo 3).

Yazarın üslubu, okunanların anlaşılması ve ondan yeni ve farklı anlamlar çıkarılmasında önemli bir zemin yakalanmasını sağlar. İnsan yaşadıklarını, tasarladıklarını duygu ve düşünce dünyasında şekillendirerek yazınsal veya sanatsal bir tür ile paylaşır. İster resim, ister şiir isterse düz yazının herhangi bir türünde olsun kişinin eserini ortaya koyma biçimi, ifade tarzı oldukça önemlidir. K₁₁₂ kodlu katılımcının belirttiği 'Okunan yazarların üslubu [²¹]' okuru metne bağlayan en önemli unsurdur. Bu açıdan okunan yazarların üslubu dolaylı da olsa yazma yeteneğini etkiler.

Katılımcılar arasından sadece birinin (K₆₀) belirttiği 'Yalnızlık olgusu [²⁴]'un yazma becerisinin edinimi ve gelişiminde etkili bir unsur olduğu düşünülmektedir. Yazar İnci Aral, yalnızlık konusunda şunları ifade etmektedir: Benim üretmek için

yalnızlığa ihtiyacım var. Fiziksel ve ruhsal yalnızlığa ve sessizliğe yazar yalnızlığı bu ve ben onu yalnızca yazmakla dolduruyorum (Aral, 2011: 22). Duras da yazmayı, 'yaşamı dolduran şey' olarak nitelemiş ve yalnızlık olmaksızın yazma ediminin gerçekleşmediğini (1999:19-17) ifade etmiştir.

Katılımcıların yazma becerisinin edinimi ve gelişiminde etkili olduğunu düşündükleri 'Alınan eğitim [¹¹], %3.47'; 'Teşvik ve öğretmenin olumlu tutumu [⁷], %4'; 'Teknik bilgiye sahip olma [¹²], %2.13'; 'Yazma egzersizleriyle sürekli uygulama yapma [¹⁴], %1.6; 'Rol model (öğretmen veya bir başkasını) örnek alma [¹⁸], %0.8'; 'Yazılan metin türü [²⁰], %0.53' ve 'Kişinin kendine olan özgüveni [²³], %0.27' gibi unsurlar metni düzenli bir şekilde ortaya koyabilmekle ilgilidir. Yazma becerisinin kazanmak ve anlatılmak istenenleri iyi bir ifade biçimiyle okurların istifadesine sunabilmek için yazma yöntem ve tekniklerini bilmek gerekir. Deniz, duygu ve düşünceleri mantıklı ve ahenkli bir düzen içine sokabilmenin yazma işini zevkle yapabilmede etkili olduğunu belirtmektedir (2003: 242). Kantemir'e göre de, karşımızda bir okuyucu kitlesi olduğunu hesaplayarak iyi düşünmek, amacı belirledikten sonra konuyu kavrayıp verilecek olan fikirleri sistemli bir biçimde düzenlemek gerekir (1997: 106).

Tablo 4: Öğretmen Adaylarına Göre Yazma Becerisinin Edinimi ve Gelişiminde Olumsuz Etkiye Sahip Unsurlar

Öğretmen Adaylarının Yazma Becerisinin Gelişimine Yönelik Olarak Dile Getirdikleri Negatif Yönlü Unsurlar	Dile Getirilen Unsurlarla İlgili Kodlar Toplamı	
	f	%
Öğretmenlerin yazma becerisinin geliştirilmesine yönelik gerekli ve yeterli eğitimi verememeleri [¹].	5	1.33
Yazma becerisinin geliştirilmesi sürecinde bireysel farklılıkların göz ardı edilmesi [²].	5	1.33
Yazmaya karşı sahip olunan olumsuz algı veya tutum; düşündüklerini yazıya dökemeyeceğine yönelik inanç [³].	4	1.07
Ailelerin yazma becerisinin gelişiminde gerekli yönlendirme ve desteği verememeleri veya bunun bilincinde olmamaları [⁴].	4	1.07
Yazma becerisinin kısa sürede kazanılacağı bilgisi veya beklentisi [⁵].	4	1.07
Öğretmenin hoşgörüsüz tavrı, öğrenci hatalarına karşı tavizsiz tutumu ve iyi bir model olamayışı [⁶].	3	0.8
Toplum baskısı [⁷].	3	0.8
Teknik bilgiye sahip olmama [⁸].	2	0.52

Türkçe Öğretmeni Adaylarına Göre Yazma Becerisinin Ediniminde ve Gelişiminde Etkili Olan Unsurlar

Düşünce ve duyguları toparlayacak zihinsel gelişimin sağlanamamış olması [⁹].	2	0.52
Öğrencilere niçin yazdığının ya da yazacağıının bilincinin kazandırılmamış olması [¹⁰].	1	0.27
Öğrencilerin yetkin yazarların nitelikli metinleriyle buluşturulmaması [¹¹].	1	0.27
Öğrencilerin gerekli alt yapı oluşturulmadan yazmaya zorlanmaları [¹²].	1	0.27
Öğrencilerin yazabileceklerine dair inançlarının geliştirilememiş olması [¹³].	1	0.27
Öğrencilere yazmanın bir ihtiyaç olduğu düşüncesinin kazandırılmamış olması [¹⁴].	1	0.27
Okullarda öğrencilere yazma becerisinin kazandırılmasından çok kuru bilgiler ezberletilmesi ve yazma eğitiminin güzel söz açıklatmadan öte gidememesi [¹⁵].	1	0.27
Toplam	38	10.13

Tablo 4'te araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yazma becerisinin edinimi ve gelişiminde olumsuz etkisi olan unsurlara değinmişlerdir. Olumsuz etkisi olduğu belirtilen ve değinme sıralamasına göre ilk 6'da yer alan unsurların 4'ü ('Öğretmenlerin yazma becerisinin geliştirilmesine yönelik gerekli ve yeterli eğitimi verememeleri [¹]; Yazma becerisinin geliştirilmesi sürecinde bireysel farklılıkların göz ardı edilmesi [²]; 'Yazma becerisinin kısa sürede kazanılacağı bilgisi veya beklentisi [⁵]; 'Öğretmenin hoşgörüsüz tavrı, öğrenci hatalarına karşı tavizsiz tutumu ve iyi bir model olamayışı [⁶]) doğrudan öğretmenlerle ilgilidir. Diğer 2'si ('Yazmaya karşı sahip olunan olumsuz algı veya tutum; düşündüklerini yazıya dökemeyeceğine yönelik inanç [³]' ve 'Ailelerin yazma becerisinin gelişiminde gerekli yönlendirme ve desteği vermemeleri veya bunun bilincinde olmamaları [⁴]) de öğretmenlerle birlikte aileler ve öğrencilerle ilgili olduğu görülmüştür.

Yazma becerisinin edinimi ve gelişiminde olumsuz etkiye sahip unsurlarla ilgili olarak katılımcıların 3'ü (K_{110,118,119}) 'Toplum baskısı [⁷]'nın etkili olduğunu düşünmektedirler.

K_{116,117}. kodlu katılımcıların belirttiği 'Düşünce ve duyguları toparlayacak zihinsel gelişimin sağlanamamış olması [⁹]' şeklindeki bir ifadeyle yazı yazmada önemli olan bilişsel süreci vurgulamıştır. Mustafa Nihat Özön *Yazmak Sanatı* adlı eserinde 'Verilen bir konu üzerinde düşünüp aklımıza gelenleri topladıktan sonra sıra onları iyi bir sıraya koymaya gelir' (akt. Özdemir, 2005: 136) şeklindeki ifadesinden de anlaşılacağı gibi yazmada zihinsel becerileri kullanabilme yeterliği önemlidir.

Araştırmaya dâhil edilen katılımcıların 2'si 'Teknik bilgiye sahip olmamayı; 2'si 'Düşünce ve duyguları toparlayacak zihinsel gelişimin sağlanamamış olmasını; 1'i 'Öğrencilere niçin yazdığının ya da yazacağıının bilincinin kazandırılmamış olmasını; 1'i 'Öğrencilerin gerekli alt yapı oluşturulmadan yazmaya zorlanmalarını; 1'i 'Okullarda öğrencilere yazma becerisinin kazandırılmasından çok kuru bilgiler ezberletilmesi ve yazma eğitiminin güzel söz açıklamadan öte gidememesini yazma becerisinin geliştirilmesinde olumsuz etkiye sahip olduğunu belirtmişlerdir. Tablo 4'ten de görülebileceği gibi, 19 öğretmen adayının yazma becerisinin edinimi ve gelişiminde olumsuz etkisi olduğunu düşündükleri unsurlara bakıldığında bireylerin yazma konusundaki yetersiz olmalarıyla yazma becerisine karşı olumsuz tutum içerisinde bulunmalarının temel nedeninin öğretmen yaklaşım ve uygulamalarıyla doğrudan ilgili olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin dil becerilerini etkili bir şekilde kullanmaları isteniyorsa, öğretmenlerin bu konuda öncelikle kendilerinin donanımlı olması gerekir. Coşkun'a göre, bir öğretmenin, öğrencilerine metin oluşturma ve metni anlama yollarını öğretebilmesi için öncelikle kendisinin metin bilgisi alanında gerekli bilgi ve becerilere sahip olması gerekir (2013_b: 260). Yazma eğitimi, amaçlı bir etkinliktir ve konu seçiminden ortaya konulan çalışmaların değerlendirilmesine kadar öğrencilerin etkin olduğu dinamik bir süreci gerektirmektedir (Göçer: 2010_a: 273). Ülkemizde yazma eğitimi alanında yapılan uygulamalı çalışmalarda daha çok öğrenci kompozisyonlarındaki dil bilgisi yanlışlıkları, anlatım bozuklukları ve biçimsel özelliklerle ilgili sorunlar ele alınmış, yazılı anlatımın temelini oluşturan hususlar üzerinde hemen hemen hiç durulmamıştır (Coşkun, 2013_b: 259-260).

Okullarda kompozisyon ve yazılı anlatım kavramlarıyla belirtilen yazı ve yazma çalışması, bir konu ile ilgili duyguları, düşünceleri, tasarıları, görülenleri, yaşananları, hayal ve umutları... birtakım kurallar çerçevesinde derli toplu anlatabilme tekniği olarak uygulanmaktadır. Bu anlayışın dışına çıkarak farklı tür ve içerikte yazma çalışmalarının yaptırılması gerekmektedir (Göçer, 2010_b: 179). K₁₂₅ kodlu katılımcının belirttiği 'Okullarda öğrencilere yazma becerisinin kazandırılmasından çok kuru bilgiler ezberletilmesi ve yazma eğitiminin güzel söz açıklamadan öte gidememesi [¹⁵]' yönündeki görüşü üzerinde durulması gereken bir noktaya dikkat çekmektedir. Yazma eğitiminin can damarı, öğrencilerin yazma ve yaratma gücünü harekete geçirmektir. Bunun ilk adımı öğrencilerin duygu ve düşünce evrenini yazılarında yansıtmasını sağlamak ve onların yaşantılarını rahatça ifade edebilecekleri ortamı oluşturmaktır (Özdemir, 1991: 116-117). Eğitimin insan gelişimini sağlaması için genç yaşlarda yaratıcılığı, kendine güveni geliştirecek ortamları sunan etkinlikler planlanması gerekir (Oral, 2008: 7).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Araştırmaya dâhil edilen katılımcılar yazma becerisinin edinimi ve gelişiminde etkili olduğunu düşündükleri unsurları olumlu ve olumsuz olarak iki kategoride dile getirmişlerdir.

Türkçe Öğretmeni Adaylarına Göre Yazma Becerisinin Ediniminde ve Gelişiminde Etkili Olan Unsurlar

Katılımcıların olumlu etkiye sahip olduğunu düşündükleri unsurlara bakıldığında en fazla değinilen ilk 6 unsur şu şekilde sıralanmıştır: 'Okuma Alışkanlığı (Okunan Ürünler) [¹], %18.67'; 'Aile ve Çevre [²], %14.67'; 'Gözlem, imgeleme ve hayal gücü [³], %8.8'; 'Yetenek ve zekâ (mantık) gücü [⁴], %7.73'; 'Yazma ilgi, istek, sevgi ve arzusu [⁵], %4.53' ve değinme sayısı eşit olan (n=15) 'Yaşam tarzı, geçmiş yaşantılar ve paylaşma arzusu [⁶], Teşvik ve öğretmenin olumlu tutumu [⁷], Toplumsal sorunlara duyarlılık; sosyal konularla ilgili duygu ve düşünce geliştirip bakış açısı oluşturma ve çözümler üretme. Yazıyı toplumu bilinçlendirme ve topluma hizmet etmenin bir aracı olarak görme [⁸] ile Kişinin tanınma, kendini gerçekleştirme ve toplumda öne çıkma ve yükselme istek ya da hırsı [⁹] şeklinde belirtilen dört unsur %4'er dağılımla altıncı sırada yer almıştır. Katılımcıların olumlu etkiye sahip olduğunu düşündükleri unsurlara bakıldığında ise en fazla değinilen ilk 6 unsur şu şekilde sıralanmıştır: 'Öğretmenlerin yazma becerisinin geliştirilmesine yönelik gerekli ve yeterli eğitimi verememeleri [¹], %1.33'; 'Yazma becerisinin geliştirilmesi sürecinde bireysel farklılıkların göz ardı edilmesi [²], %1.33; 'Yazmaya karşı sahip olunan olumsuz algı veya tutum; düşündüklerini yazıya dökemeyeceğine yönelik inanç [³], %1.07; 'Ailelerin yazma becerisinin gelişiminde gerekli yönlendirme ve desteği verememeleri veya bunun bilincinde olmamaları [⁴] %1.07; 'Yazma becerisinin kısa sürede kazanılacağı bilgisi veya beklentisi [⁵]', %1.07 ve 'Öğretmenin hoşgörüsüz tavrı, öğrenci hatalarına karşı tavizsiz tutumu ve iyi bir model olamayışı [⁶], %0.8'.

Katılımcıların yazma becerisine etki ettiğini düşündükleri unsurlar aşağıda sıralanmıştır:

- Pozitif yönlü olanlar: söz varlığı (kelime dağarcığı), alınan eğitim, teşvik ve öğretmenin olumlu tutumu; teknik bilgiye sahip olma, kültürel bilgi ve birikimiyle yazma deneyimine sahip olma, yazma egzersizleriyle sürekli uygulama yapma, rol model (öğretmen veya bir başkasını) örnek alma, yazılan metin türü, kişinin kendine olan özgüveni, dünya görüşü, rahatlama isteği ve yazmayı ihtiyaç olarak görme, merak duygusu, özgürlük inancı, yazılan metin türü, okunan yazarların üslubu, kalıtım, kişinin kendine olan özgüveni, yalnızlık olgusu ve yazma konusunun seçiminde öğrencilerin serbest bırakılması.

- Negatif yönlü olanlar: toplum baskısı, teknik bilgiye sahip olmama, düşünce ve duyguları toparlayacak zihinsel gelişimin sağlanamamış olması, öğrencilere niçin yazdığının ya da yazacağına bilincinin kazandırılmamış olması, öğrencilerin yetkin yazarların nitelikli metinleriyle buluşturulmaması, öğrencilerin gerekli alt yapı oluşturulmadan yazmaya zorlanmaları, öğrencilerin yazabileceklerine dair inançlarının geliştirilememiş olması, öğrencilere yazmanın bir ihtiyaç olduğu düşüncesinin kazandırılmamış olması, okullarda öğrencilere yazma becerisinin kazandırılmasından çok kuru bilgiler ezberletilmesi ve yazma eğitiminin güzel söz açıklamadan öte gidememesi.

- Katılımcıların en fazla değindiği 'okuma alışkanlığı, aile ve çevre, gözlem ve hayal gücü gibi *pozitif yönlü unsurlar* ile öğretmenlerin yazma becerisinin

geliştirilmesine yönelik gerekli ve yeterli eğitimi verememeleri, yazma becerisinin geliştirilmesi sürecinde bireysel farklılıkların göz ardı edilmesi, yazma becerisinin kısa sürede kazanılacağı beklentisi, öğretmenin hoşgörüsüz tavrı ve iyi bir model olamayı, yazmaya karşı sahip olunan olumsuz algı veya tutum, düşündüklerini yazıya dökemeyeceğine yönelik inanç ve ailelerin yazma becerisinin gelişiminde gerekli yönlendirme ve desteği verememeleri gibi *negatif yönlü unsurlara* bakıldığında bireylerin yazma becerisine karşı olumlu bir tutuma sahip olmaları ve yazma yeteneklerinin geliştirilmesinde en etkili unsurun *öğretmen faktörü* olduğu görülmektedir. Özellikle negatif yönlü unsurların belirtilmesi öğretmenlerin yaklaşım ve uygulamalarıyla doğrudan ilgili olduğu; az da olsa öğretmenlerle birlikte aileler ve öğrencilerin ilgi, istek ve yaklaşımlarının da etkisinden söz edilebilir.

Öneriler

• Öğretmenlere yönelik öneriler:

Öğretmenler her şeyden önce öğrencilerin yazmaya karşı olumlu bir tutum geliştirmelerini; yazabileceklerine dair bir inanca sahip olmalarını sağlamalıdır.

Her alanda olduğu gibi yazma alanında da öğretmenler öğrencileri karşısında model oldukları bilinciyle hareket etmeli; yazdıklarını öğrencileriyle paylaşmalıdırlar.

Öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmek için şekle yönelik bilgiler ezberletmek yerine yöntem ve teknik bilgisini içselleştirecek ve metin üretim güçlerini geliştirecek uygulamalı yazma etkinliklerine yer verilmelidir.

Öğrenci ürünlerinin üretim ve değerlendirme süreçlerinde bireysel farklılıklar dikkate alınarak ve yazmanın uzun bir süreçte kazanılabileceğini göz önünde bulundurarak hoşgörülü ve yapıcı davranmalı; geri bildirimde bulunurken öğrencileri yüreklendirici tavır sergilemelidirler.

• Öğrencilere yönelik öneriler:

Öğrenciler, her şeyden önce yazmaya karşı olumlu bir tutum ve yazabileceklerine dair bir inanca sahip olmalıdırlar.

Öğrenciler, günlük yaşamın vazgeçilmez bir unsuru olan iletişim yollarının en etkili araçlarından birinin yazma olduğunu bilmeli ve yazmayı karşılanması gereken bir ihtiyaç olarak düşünmelidirler.

Öğrenciler, iletişim, anlama ve anlatma becerilerine sahip olma ve günlük yaşamda etkili bir şekilde kullanabilmeleri için okumayı olmazsa olmaz bir alışkanlık olarak görmeli ve yaşam biçimine dönüştürmelidirler.

Öğrenciler, herhangi bir konuda duygu, düşünce ve izlenimlerini belli bir düzen içerisinde yazıya dökülmesinde yazma yöntem ve tekniklerine sahip olmanın önemli olduğunu bilerek bu konuda kendilerini geliştirmeye çalışmalıdırlar.

Öğrenciler, yazma konusunda gerekli alt yapıya sahip olmayı öncelikli hedef olarak belirlemeli; neyi, niçin ve ne şekilde yazdığına dair bir bilince sahip olmalıdırlar.

• *Ailelere yönelik öneriler:*

Aileler, okul öncesi dönemden başlayarak tüm eğitim kademelerinde diğer dil becerileri gibi çocuklarının yazma becerisinin gelişiminde gerekli ilgi ve desteği göstermelidirler. Çocukların dil becerilerinin gelişimine ortam hazırlamak için aileler öğretmenlerle iletişim içerisinde bulunmalı, aile ortamında gerekli ve yerinde yönlendirmelerle çocukların dil bilinci kazanmalarına yardımcı olmalıdırlar.

KAYNAKÇA

- Ağca, Hüseyin (1999). *Yazılı Anlatım*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Aral, İnci (2011). *Yazma Büyüsü*. Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Aysever, Enver (2006). *Nasıl Yazar Olunur?* Yazarların Gizli Sokaklarına Yolculuk (2. Baskı). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Binyazar, Adnan ve Özdemir, Emin (2006). *Yazma Öğretimi/Yazma Sanatı* (3. Basım). İstanbul: Papirüs Yayınları.
- Burdurlu, İbrahim Zeki (1975). *Türkçe Kompozisyon* (1. Cilt; İzmir Eğitim Enstitüsü Ders Kitapları). İzmir: Karınca Matbaacılık.
- Coşkun, Eyyup (2013_a). Yazma Eğitimi (ss. 49-91), *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. (Editörler: A. Kırkkılıç ve H. Akyol). Ankara: Pegem Akademi.
- Coşkun, Eyyup (2013_b). Türkçe öğretiminde Metin Bilgisi (ss. 231-283), *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. (Editörler: A. Kırkkılıç ve H. Akyol). Ankara: Pegem Akademi.
- Coşkun, Eyyup (2013_c). Yazma Eğitiminde Aşamalı Gelişim (ss. 49-87), *Yazma Eğitimi*. (Editör: M. Özbay). Ankara: Pegem Akademi.
- Deniz, Kemalettin (2003). Yazılı Anlatım Becerileri Bakımından Köy ve Kent Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Durumu. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13, 233-255.
- Duras, Marguerite (2011). *Yazmak* (2. Baskı). İstanbul: Can Yayınları.
- Göçer, Ali (2010_a). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerilerinin Süreç Yaklaşımı ve Metinsellik Ölçütleri Ekseninde Değerlendirilmesi (Niğde Üniversitesi Örneği). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(1), 271-290.
- Göçer, Ali (2010_b). Türkçe Öğretiminde Yazma Eğitimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(12), 178-195.
- Göçer, Ali (2013_a). Türkçe Öğretmeni Adaylarına Göre Türkçenin Güncel Sorunları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi - Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 11, 491-515.
- Göçer, Ali (2013_b). Türkçe Öğretmenliği Öğrencilerinin Yazma Eğitimi Dersinde Yetiştirme Çalışması ile Oluşturdukları Metinlerin İncelenmesi. *Millî Eğitim*, 198, 5-26.

Ali GÖÇER

- Gülsoy, Murat (2011). *Büyübozumu: Yaratıcı Yazarlık* (6. Baskı). İstanbul: Can Yayınları.
- Günay, V. Doğan (2007). *Metin Bilgisi* (3. Basım). İstanbul: Multilingual Yayınevi.
- Gündüz, Osman ve Şimşek, Tacettin (2011). *Uygulamalı Yazma Eğitimi*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kantemir, Enise (1997). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Engin Yayıncılık.
- Karataş, Turan (2009). *Türk Dili*. Ankara: Öncü Kitap Basımevi.
- Kavcar, Cahit; Oğuzkan, Ferhan ve Aksoy, Özlem (2002). *Yazılı ve Sözlü Anlatım* (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Onan, Bilginer (2012). *Dil Eğitiminin Temel Kavramları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Oral, Günseli (2008). *Yine Yazı Yazıyoruz* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Özdemir, Emin (1991). Yazma Öğretimi (114-129), *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*, (Editör: Özer, B.). Eskişehir: AÜ Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Özdemir, Emin (2005). *Sözlü - Yazılı Anlatım Sanatı (Kompozisyon)*, (14. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Punch, K. F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar* (Çevirenler: D. Bayrak, B. Aslan ve Z. Akyüz). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Sever, Sedat; Kaya, Zekeriya ve Aslan, Canan (2011). *Etkinliklerle Türkçe Öğretimi* (2. Baskı). İzmir: Tudem Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.